

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

De Amore, §. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

D E
VIRTUTE
I N G E N E R E

*Ethica versatur circa Virtutem. Virtus est
recta Rationis Amor unicus.*

C A P U T I.

S. I. Amor.

I **A**mor variè sumitur: & primò quidem sonat certum Affectum seu *passio-*

I *Amor varie sumitur.* J Quid sit amor dici non debet: res ea nobis per conscientiam & intimam experientiam quamnotissima est: cum enim aliquando anemus ipsi, ignorare certe non possumus, quid sit amare. Et id generatim obtinet in iis omnibus, quæ ad cogitationes nostras, ad intellectum atque sensum, voluntatem item & animi affectus pertinent: hæc enim omnia nobis, ut dixi per conscientiam notissima sunt, nec possunt unquam definitione aliquâ declarari: sæpe tamen ambiguitas quædam est in nomine, quando in re summa claritas est, tum vero opus distinctione aliqua & discussione significationis ipsius nominis. Quod & hic usu venit, nam Amphibologia ista, quæ in nomine Amoris versatur, magnorum est in Ethica causa errorum: imprimis inde persuasum fuit populo (qui per Amorem non solet nisi certum aliquem affectum intelligere) totam naturam virtutis in tenero quodam atque suavi erga Deum & rationem affectu (quem devotionem passim vocant) consistere. Aliis persuasum fuit virtutem ad concupiscentiam aliquam spectare: & denique aliis alia visa sunt, ut patebit ex sequentibus in textu.

passionem, quæ mentem humanam demulcet & suaviter habet : Imo hæc *passio*, quæ passim *Amor* appellatur, est tota,² una & sola mentis humanæ, quatenus humana est, & cum corpore colligata, suavitas : Etiam si enim mens humana, quatenus mens est, capax sit sublimioris alicujus delectationis (quæ in mera suarum actionum, quod hæc cum suprema Regula consentiant, approbatione consistit) tamen, quatenus corpore juncta est, atque in illud agere, & vicissim ab eo accipere & quasi pati nata est, non aliam dulcedinem novit quam eam *passionem* : Adeo ut *Lætitia*, *Delicia*, *Jucunditas*, *Hilaritas*, *Gaudium*,

² *Una & sola.*] Hinc incedenter patet, quam sint illi miseri, qui aliis invidere, alios execrari, aut quoquo modo odisse assuescunt, eliminant, quod in vita jucundissimum est, amare : facillime autem possumus omnes, quique illi fuerint, amare, etiam si quorundam subinde vitia non approbemus. Prætexunt aliqui antipathias, id est differentias sive repugnantias naturales.

*Non amo te Volusi, nec possum dicere quare,
Hoc tantum possum dicere, non amo te*

Sed certe hæc sunt intolerabilia, delicata & tantum phantastica, imaginativa quædam somnia : quæ vi Rationis bonæ & consuetudine contraria facile eliduntur : nec decet sapientem aliud magis, quam quod olim de se Aristoteles pronunciat, *φιλάνθρωπον*, id est, hominum amatorem esse, neminem averſari, omnes amplecti.

dium, Jubilum, & si quæ similia, tantum diversa sint hujus Amoris nomina: 3 Tum verò, quod in Desiderio, in Spe, in Fiducia, cæterisque id genus, suave est & mentem bene afficit ac delinit, Amor est; quod autem in his molestum est & affligit, 2 ab Amore non est; ast ab alio aliquo affectu, b qui cum Amore simul in iis complicatur. Jam illa mentis separatae & corpore se abstrahentis delectatio (quæ, ut diximus, consistit in nuda suarum actionum, eo quod hæc cum Divina Lege congruant ap-

pro-

3 *Tum vero quod in desiderio, in spe, in fiducia.]*
 Desiderium non est aliud, quam amor rei absentis: adeoque includit in se dulcedinem (amorem) & simul afflictionem seu acerbitatem aliquam (dolorem ex absentia rei amatae conceptum) spes non est aliud, quam amor erga bonum futurum, quo frustrari possumus: ideoque includit rursus in ea dulcedinem (id est amorem passionem) & acerbitatem (id est timorem ne frustremur illo bono) fiducia autem non est aliud, quam magna spes, seu magnus amor cum parvo timore. Quas quidem definitiones non afferimus, ut quid res ex sint indicemus (notissimæ sunt ipsa conscientia ut jam ante annotavimus) sed ut indicemus, cum bene nos partim & partim male afficiant (ut clarissime in nobis sentimus) juvare nos, quâ parte amorem, obesse vero atque affligere quâ parte alium aliquem affectum implicant.

a Ut in desiderio tristitia, in spe timor.

b Scilicet à timore, & tristitia.

probatione) ⁴ tam jejuna videtur plerisque, tam tenuis & diluta, ut eam vix aut ne vix quidem *Delectationis* nomine dignentur: Imo si spiritualis illa delectatio sterilis sit, & non procreet illam, quam pro-

⁴ *Tam jejuna videtur plerisque, tam tenuis & diluta.*] Ex quo patet homines pleraque propter se ipsos facere, & vera humilitate destitui (hæc enim in sui ipsius incuriâ consistit, ut annotatum est in præfatione.) Imo patet illos omnia referre ad se quatenus homines sunt, seu cum corpore colligati: si enim se ipsos abstractos à corpore & humanâ conditione considerarent, satis magna videretur illis ea delectatio, quæ consistit in nuda suarum actionum approbatione, de quâ hic mentio; sed quærunt semper delectationem aliquam crassiorē, sensibilem & cum corporali motu conjunctam: qualis est amor passio, qui non habetur sine motu, concussioneque nostri corporis, præsertim cordis. Ex quo & hoc liquet eos sibi, quasi deditâ operâ, viam semper præcludere ad veram Humilitatem.

⁵ *Et non procreet illam.*] Quando actionem aliquam nostram intus & in animo approbamus dictante nobis conscientiâ, illam cum rectâ ratione seu lege Dei convenire, consequi solet delectatio quædam seu amor passio inenarrabilis suavitatis, qua passione ita sæpe boni deliniuntur, ut calamitates illas vulgo vocatas, damna, infamiam, squalorem carceris, tormenta & mille mortes contemnant, imo ne sentire quidem videantur, sed aliquando approbatio illa animi isto corporali gaudio, quod totum in passione aliquâ consistit, destituitur: pendet enim illa passio à constitutione nostri corporis; ita ut subinde quidem causam habeat in mente, sed propter indispositionem non se-

procreare sæpe alioquin solet, corporalem ac sensibilem delectationem (Amorem passionem) conqueruntur se vitam agere in luctu & squallore, contabescere se, & etiamsi Deo ac Rationi obediant, omni tamen præmio & solatio destitutos esse.

2. Et ita quidem quid sit Amor *passio*, satis intelligitur. 6 Talis tamen Amor in definitione Virtutis non est accipiendus: Quamvis enim hic Amor Virtutem subinde comitetur. (Boni enim inenarrabilibus interdum delectationibus & animi deliciis affluentes sunt) Non est tamen ipsa Virtus, sed tantum præmium quoddam accidentale Virtutis: quod ut subinde Virtutem

sequatur illa in corpore ipso: & contra subinde nullam habet causam in mente, & sequitur tamen in corpore propter certam ipsius corporis dispositionem: ut gaudere nos aliquando sentimus, nulla ipsius gaudii subexistente causâ.

6 *Talis tamen amor in definitione virtutis non est accipiendus.*] Amor *passio* seu amor affectionis est extra genus moris, nec bonus est nec malus in illo genere, nec ad virtutem, nec ad vitium pertinet, sed est res indifferens hic seu ἀδιάφορος, sicut videre, audire & his similia, naturalia quidem sunt, non vero moralia: sensus enim nostri & passiones nostræ sunt ejusdem profus rationis, & tantum relatione aliquâ externâ (nam sensus nostros objectis adscribere solemus, non autem passiones) inter se differunt: ut latius patebit infra tract. 4. ubi ex professo agitur de passionibus.

tem consequitur, ita & subinde destituit. Alius igitur est Amor quidam, qui Virtutem constituit: 7 nempe firmum Propositum faciendi, quod Recta Ratio faciendum esse decreverit: Quia autem hic Amor operationem aliquam spectat, vocari potest *Amor effectiois*: sicut alius ille Amor, de quo paulo ante agebamus, vocari potest *Amor affectionis*. Et non tantum firmum Propositum faciendi, quod Ratio faciendum esse decernit, pertinet ad Amorem effectiois; 8 sed generatim omne firmum

7 *Nempe firmum propositum.*] Tota definitio & natura virtutis hisce paucis vocibus perstringitur, virtus est propositum faciendi quod jubet ratio: hoc propositum, dulcedine, amore, passione junctum an destitutum sit, nihil refert ad naturam virtutis: optimus est, qui illud propositum habet, etiam cum omnibus illis blanditiis, in quibus amor passio consistit, orbatu est: orbari autem potest, ut paulo ante notabamus propter dispositionem corporis minus idoneam ad dulcedinem illam & suavitatem percipiendum, in qua amor Passio consistit: unde graviter decumbentes & moribundi, etiam cum viri optimi sunt, habentque in se firmissimum propositum obediendi Deo & veniendi ad eum, qui ipsos e vivis evocat. Saepe tamen carent blanditiis illis & suavitate animi, qua deliniri solebant, cum corpore valebant: quod equidem eorum probitati nihil officit.

8 *Sed generatim omne firmum propositum aliquid agendi.*] Videndum tamen est quem denominet: non enim quemvis amare dicimur circa quem firmo proposito

num Propositum aliquid agendi, illo nomine intelligendum est. Etiam firmum Propositum injurias tuas persequendi & ulciscendi, Amor est; Non quidem erga eum, quem ulcisci & punire constituisti, sed erga te ipsum, quem ultione illa pacare, placare, pascere & oblectare vis. Igitur Amor affectionis est quævis in humana mente suavitas; Amor autem effectiois est quodvis firmum propositum.

3. Est verò Amor affectionis frequentior,

B

tior,

posito versamur: igitur firmum propositum dicitur amor respectu finis-cui (de fine cujus & cui dicetur infra Tract. 3.) Itaque si quis habet firmum propositum occidendi inimicum, is eo proposito non inimicum, sed se ipsum (qui hic finis cui est) amare dicitur: ita etiam si quis habeat firmum propositum legem Dei rite exequendi, ut eo pacto consequatur æternam beatitudinem, illud quidem propositum (sicut alias semper) est amor, sed amor sui ipsius, cum ipse, qui hoc firmiter proponit, eo casu sit finis cui. Si quis habeat firmum propositum, legem Dei rite exequendi, seu faciendi quod ratio jubet, merè quia jubet ratio, ibi stando, & intentionem suam non ulterius extendendo: is amat Rationem & legem Dei, & pro modulo suo Deum ipsum; non quod Deus, lex ejus aut ratio ibi sint Finis-cui, proprie loquendo (nihil enim illi seritur aut metitur cum nos bene agimus, nihil discedit, cum male) sed sunt finis cui obedientiæ, quod hic satis est ut amari dicantur, cum nullus alius ordinatus amor in ea cadere possit; quæ latius patebunt infra Tract. 3.

tior, & apud populum magis famose nomine *Amoris* intelligitur; sed Amor affectionis magis propriè magisque naturaliter nomine *Amoris* significatur. Imo videtur Amor affectionis isto nomine *Amoris* non alia de causa venire, quam quod Amor affectionis sæpe pariat Amorem affectionis: Alioqui non magnopere amari nos intelligimus ab eo, quem scimus bene quidem erga nos affici; 1º sed affectum suum

9 *Magis proprie.*] Sicut pharmacum & homo sanus dicuntur: homo quidem proprie sanus dicitur, Pharmacum vero improprie & per analogiam quoddam sanum dicitur, eo nempe quod sit causa sanitatis: in etiam & passio quædam (nempe suavis illa, tenera & dulcis) & simul propositum firmum aliquid exequendi amor vocatur; propositum quidem proprie, Passio vero per similem metonymiam, eo quod sæpe sit causa amoris proprie dicti, qui in proposito consummatur: solent enim homines eos, quos passionatè se amore Affectionis diligere inceperant, post modum sæpe amare amore affectionis, iisque studere & gratificari: sic amor affectionis generat sæpe amorem affectionis, ut videri potest paulo infra Num. 5.

10 *Sed affectum suum effectum non dare.*] Sunt melliculi quidam tales, qui facile blande erga alios afficiuntur, miseratione aliquâ etiam tenentur, sed cum res postulat, non ferunt opem: in his amor affectionis sterilis est, & non producit amorem affectionis: quos homines nullius æstimandi sunt: habent enim in se semen aliquod veri amoris, sed sine fructu; amor autem affectionis velut semen quoddam hunc tantum usum habet, procreet amorem affectionis; alias de se pro-

suum, effectum non dare, & oblatâ occasione non succurrere nobis, nihil pro nobis præstare vel moliri, aut certè talem ejus Amorem non magni facimus: Argumento claro, quod *Amor* magis propriè magisque naturaliter sonet Amorem effectionis, quam affectionis.

4. ¹¹ Vulgus, quando nomine *Amoris*, ferè Amorem affectionis seu certam illam *passionem*, quam N. 1. discussimus intelligunt, hinc totam etiam Virtutis rationem illi *Passioni* assignant: putantque se tum demum probos esse, cum tenero aliquo affectu in Deum & Rationem feruntur; sed cum deliciis his (¹² nam ita fieri natum est)

B 2

exui

prorsus inutilis est: abarcendi igitur sunt hi homines cum auxilio nobis & te opus est, atque cum mulieribus & pueris habendi, qui cum in periculis versamur lacrymis suis & teneritudine potius obsunt, quam profunt.

¹¹ *Vulgus quando nomine amoris fere amorem affectionis, seu certam illam passionem.*] Nempe naturali instinctu novit vulgus (quod & verissimum est, & in quo tamen scholæ turpiter lapsæ sunt, ut patebit hoc cap. 3.) virtutem esse amorem, sed cum illi nomine amoris tantum intelligant certum sensum seu passionem: nominatim ad devotionem, ut ipsi loquuntur, id est, ad tenerum illum sensum, qua ergo Deum & legem seu rationem blande afficiuntur.

¹² *Nam ita fieri natum est.*] Nimirum amor affectionis, ut ante notavimus, pender à constitutione

cor-

exui se subito vident, anguntur, consternantur, non aliter, quam si hoc ipso certam & indubitam Virtutis jacturam fecissent. Quibus anxietatibus & scrupulis non aliter exolvi possunt, ¹³ quam si verè humiles esse discant: stetque illis hoc, sui oblectamenti aut solatii gratiâ nihil; ex contemplatione verò Rationis omnia, & facere, & missa facere: ¹⁴ Perversissimum est autem

corporis: fieri ergo facile potest ut corpore minus bene ad prædictum amorem concipiendum constituto, amor ille, ejusque delicia non adsint, etiam si causa ejus sit in mente: inquam fieri potest ut probitas sit sine devotione, eo quod corpus ad devotionem non bene sit affectum.

¹³ *Si verè humiles esse discant.*] Si qui verè humiles fuerint, facile recuperabunt præmiam illud humilitatis, pacem securam nempe, pacatam & tranquillam conscientiam à passionibus omnibus & perturbationibus liberam, de quo præmio infra Tract. 5. Imo si verè humiles fuerint præmia sua non desiderabunt, satis illis erit Divinæ legi obtemperare: ut infra hoc etiam tractatu de adminiculo humilitatis, præsertim N. 4. Hoc ipso verò quo non desiderant pacem, sed legem Dei, hoc ipso inquam in mediis suis perturbationibus & anxietatibus conscientia certissimam pacem & tranquillitatem consecuti sunt.

¹⁴ *Perversissimum est autem scrupulos illos expellere directe velle.*] Non mirum: quid enim te moveat ad expellendum nisi Philautia, seu amor tui ipsius, ut nempe liber sis ab illis vexationibus, iterumque secure & suaviter degas; quale propositum abit quam longissime ab eo proposito in quo virtutis natura consistit,

autem scrupulos illos expellere directè velle: Quæ melius constabunt ex iis, quæ dicam infra cap. 2. ubi de Humilitate expressè professio agam.

5. Comitantur interim inter se hi Amores (affectionis & effectiois) sæpissimè : & subinde quidem Amor affectionis generat Amorem effectiois ; subinde contra : Amor effectiois in civili commercio sæpe generat Amorem affectionis : Primò enim, qui ambiunt, quique beneficium aliquod aucupantur, gratiam inire student apud eos, quorum favore, id impetrare se posse confidunt, eorumque sibi affectum demereri conantur blanditiis, assentationibus, officiis, muneribus, & si nihil aliud suppetat, precibus: ¹⁵ hunc Amorem affe-

B 3

ctiois

fit, utpote quod nihil sibi præstitutum habet, nisi legem Dei, officium & obligationem. Itaque ne quidem allequeris pristinam tuam securitatem, hæc enim quaerendo perditur, estque de eorum genere, quæ ultronea sunt, & non nisi sponte obveniunt (vide hoc Tract. de adminiculo Humilitatis N. 4.) Majoribus ergo indies anxietatibus & scrupulis intricaberis, nisi hanc tranquillitatis tuæ cupiditatem novis cupiditatibus & peccatis obruas, & quasi sepelias; quæ & vera & horribilis philautiæ merces est.

¹⁵ *Hunc Amorem affectionis si sibi demeruerint.]*
Nempe homines voleat actionibus suis passiones suas sequi, & prout affecti sunt, ita & dicunt & faciunt.

ad

ctionis si sibi demeruerint, satis certi sunt nasciturum inde Amorem effecttionis, seu propositum benefaciendi, & ex hoc, ipsa beneficia quæ aucupantur. Contra verò Amor effecttionis subinde etiam generat Amorem affecttionis: ¹⁶ Quod in sublimiori commercio usu venit; velut cum verus aliquis & cordatus Philosophus discipulum, puta Socrates Platonem, Sapientiâ imbuendum suscipit: Primò enim Socrates animum suum inducit benefacere Platoni, bene illum instruere, & sibi simi-

dem,
admodum quidem hoc perversum est; (Imo in ea animi propensione, quam omnes in nobis tam luculenter sentimus ad accommodandam affectibus suis actionem, consistit origo omnis peccati, ut infra Tract. 4.) decet enim actiones nostras præcere, tum passiones seu affectus, quique adhæserint, æqui bonique facere, & velut pensum nostrum, velut partem non minimam humanæ conditionis, quam Deus nobis imposuit, considerare: & si quidem blande nos afficiant, Deo gratias agere, (ut infra Tract. 2. ubi de pietate) si minus æquo animo ferre, quod ferendum est quomodocunque, hæc melius patebunt infra Tract. 4.

¹⁶ *Quod in sublimiori commercio usu venit.*] Hoc masculum est, non sinere se præveri à passionibus, id est, nunquam illis hoc juris dare ut actionem aliquam nostram, aut jubere aut inhibere possint; sed totum illud jus rationi integrum relinquere: hæc enim videt, hæc dux esse potest actionum nostrarum; passiones omnes cæcæ sunt.

lem, id est bonum reddere (quod est summum benefaciendi propositum) ex quo Proposito nascitur in Socrate tener aliquis affectus erga Platonem, seu talis aliqua suavitas animi, qua cum in alios ferimur, eos amare vulgo dicimur. Idem etiam obtinet in Virtutis exercitio: Probi enim non primò tenerè & suaviter erga Deum ac Rationem afficiuntur, ex qua deinde animi teneritudine ac suavitate moveantur ad obediendum Deo ac Rationi (is enim processus illegitimus est, & vitio non caret, ut infra patebit, ubi de passionibus agemus) sed contra, primò firmiter volunt Deo ac Rationi obedire: ¹⁷ & inde naturaliter ut plurimum pullulat in iis suavitas quædam erga Deum ac Rationem, & talis animi teneritas, quam *Amorem* generatim, & speciatim in hac materia *Devotionem* vulgus vocat.

6. Porro Amor effectiois rursus duplex est, nempe Amor benevolentia, & Amor Concupiscentia: Amor benevolentia est Propositum firmum alteri benefaciendi. Et hic Amor etiam non constituit

B 4 Vir-

¹⁷ *Ut plurimum pullulat.*] Cautè: non est enim necessarium ut semper pullulet talis flosculus ex tali furculo; sæpe enim obstat hic valetudo corporis & alia ejus affectiones, ob quas ad tenerum illum affectum non faciat: ut jam aliquoties monuimus.

Virtutem: Virtus enim est Amor Rationis; at nos Rationi bene aut malè facere non possumus: nihil ei feritur aut metitur, cum nos bene agimus: nihil ei detrahitur, cum malè: Ratio enim in nobis est imago divinitatis: cui proinde, quatenus imago est (& sic tantum amanda) ¹⁸ non potius quam ipsi Deo bene vel male fieri à nobis potest: Sic si moderatè, si fortiter te geras, Rationi quidem obtemperas, sed hoc tibi bonum est, hoc tibi bene cedit, non Rationi; si vero petulanter aut effeminatè facias, hoc tibi probro est, qui

Ra

¹⁸ Non potius quam ipsi Deo bene aut male fieri à nobis potest] Unde non potest sine turpitudine & scelere esse amor benevolentiae aut beneficentiae in Deum: cum enim dignior sit persona patroni quam clientis, ejusque qui beneficium impertit, quam qui beneficio gaudet & fruitur: non possumus Deo beneficium aliquod nostrum impingere velle, quin hoc ipso nos efferamus, & in eo saltem negotio, nos ei anteponamus & ipso digniores esse velimus, (quae melius constabunt infra Tract. 3. ubi de fine beneficentiae) Cautissime ergo temperandum est isti Cacozeliae, qua multi praeposterè feruntur; hoc sibi praestitutum habentes, ut Deo gloriam aliquam & honorem apud homines, tanquam beneficium aliquod, quo Deo gratificentur, acquirant: summus noster amor, summum nostrum officium & obsequium erga Deum, in nostrà erga legem ejus obedientià terminatur: cæterum quicquid etiam fecerimus, servimus ei volentes nolentes (ut videre potes hic §. 2. Num. 2.)

Rationi non auscultas c : ipsam Rationem
sordes tuæ d temerare non possunt: 19 Sic-
ut quod speculum veras rerum imagines

B 5

re-

c Amor igitur benevolentia est extra terminos vir-
tutis : nam circa Deum , & rationem , quam virtute
amamus , benevolentia nostra vana est & frustra .

d Et fæda peccatorum nebula , nequaquam lumen
quod divinus ille sol evibrat , temerare potest .

19 *Sordes tuæ temerare non possunt.*] Quamvis in
Deum & rationem amor noster benevolentia non
quæret , ut jam ostendimus ; quadrat tamen amor
aliquis approbationis , consensus & acquiescentia :
dum scilicet approbamus essentiam Dei & attributa ejus ,
ipsamque adeo legem & Rationem , quam nobis in-
culcavit . Sed hic amor non spectat ad Virtutem for-
maliter : Virtus enim respicit officium & actionem
aliquam , quæ nobis per legem injuncta sit ; adeoque
virtus est talis amor , qui rem præcedit ; approbatio
vero est talis amor , qui rem approbatam sequitur :
virtute amamus quod faciendum est ; approbatione
amamus , quod factum est . Quadrat tamen amor ali-
quis approbationis . Re bene perpensa videtur hoc re-
tractandum esse , quod hic de amore approbationis in
Deum dicebamus : non enim videtur talis aliquis
amor noster in ipsum quadrare : debet enim ad pro-
bam , ad regulam , ad mensuram applicari , quod ap-
probatur ; nec ante approbari potest , quam factio exa-
mine (quod in illâ applicatione consistit) inveniatur
cum probâ , cum regulâ , cum mensurâ sua quadrare .
Sic V. G. lineam calamo forte ductam examinamus ad
vivum , an rite imitata sit : res omnes examinamus ad
ideam , & prout ab illa defecerint , vel cum illa con-
venerint , probamus aut improbamus . Nihil simile in
Deo locum habet ; ad nullam regulam applicari po-
test

reflectit, laudatur; quod falsas & contortas, vituperatur; 2° res ipsas ideo quæ repræ-

test, qui ipse suprema regula est, neque ipse ab idea sui, quam nobis communicat (sicut res alia) sed contra hæc idea ab ipso dependet. Non est ergo ad quod Deum referamus, ad quod ejus naturam & essentiam comparemus, ut approbatione nostrâ in hæc ferri legitime possimus. Unde qui approbant, si se ipso ad vivum discutiunt, videbunt plerumque se Deum comparasse cum aliquo, quod ipsis gratum, pulchrum & excellens videtur, & eatenus approbare, quatenus cum illo figmento suo existimatur convenire: in quâ approbatione sine dubio peccatum est: hinc tot monstra Deorum apud Poëtas Gentiles, supersticiosos & phantasticos homines: Deum quolibet cum cerebri sui figmento aliquo comparante, quadrante & eatenus approbante, Restat igitur nobis sola obedientia, solus amor servitutis, quo pro modulo nostro in Deum ferri legitime possimus & jugiter debemus.

21. *Res ipsas, quæ representantur, vituperandas nemo vel laudandas putat*] Nimirum actiones nostræ sunt quasi speculum (speculum non depravat imaginem rei representatæ in re ipsa, sed in se, seu in ipso speculo: unde tota illa turpitudine atque deformitas pertinet ad ipsum speculum, non autem ad rem representatam: sic etiam nos dicimur aliquando legem Dei rescindere, conculcare, pervertere, &c. sed in nobis ipsis, non vero in ipsâ lege ita ut tota illa deformitas in nobis maneat, nihil ejus ad legem ipsam pertinent) *Rationis & legis Dei*: si bene referant rationem, & illud in se contineant, quod præscribit, bonæ sunt & laudabiles; si vero pervertant speciem rationis in illis relucens, malæ sunt & vituperandæ; quod totum ad ipsam rationem seu legem Dei nihil attinet: ut quæ inde ipsa in sese nec pulchra magis sit nec

præsentantur, vituperandas nemo vel laudandas putat. °

7. Amor concupiscentiæ non est aliud quam firmum propositum, aliquid consequendi: 21 qualis est amor hominum erga

B 6 opes,

nec deformis: sicut nempe res speculo representata, manet eadem, siue speculum bonum sit & rite representet, siue malum sit & speciem rei intorqueat & depravet.

° Ita etiam cum recta ratio, pro-ut ad vivum est, in actionibus tuis depicta conspicitur: age! actiones tuæ laudandæ sunt, & tu qui agis, probus: at vero si ratio in tabulâ actionum tuarum manca videtur & defectuosa: illa tamen remanet, & est quæ est, pulchra illa ac diva: tantum non est vera imago tua & tu peccator manu tua aberrasti.

21 *Qualis est amor hominum.*] Dixi circa Num. 2. Firmum propositum semper esse amorem, sed non denominare quicquid isto firmo proposito astringitur; denominare vero Finem-cui: sic etiam amor concupiscentiæ, cum sit propositum, proprie tantum denominare poterit finem-cui: & homines amantes divitias, honores, &c. (cum hæc propter se ipsas velint) proprie se ipsos amare dicendi sunt: ipsi enim sunt fines-cui istius sui amoris seu propositi: sed regulam illam denominationis non servant hic homines; cumque volunt opes aut honores sibi comparare, non dicunt ipsos se amare, sed amare se honores, opes, &c. quod si aliis ista vellent comparare, dicerent aperte se alios illos amare: ex quo patet eos palliare amorem concupiscentiæ, & obscure ferre ac dissimulare: vident enim male sonare, & nullatenus plausibile esse, si quis se ipsum amare dixerit: hoc igitur abusu sermonis, & alio modo loquendi in amore concupiscentiæ

tis

opes, honores, voluptates, &c. quæ homines sibi ipsis consequi student: unde non est aliud, quam Amor sui, seu Philautia. Hic Amor longissimè abest à ratione Virtutis: est enim fomes Peccati, aut potius ipsissimum Peccatum: ²² ut infra melius patebit, cum de Peccato agetur. ²³ Enimvero oportet eum, qui oculum adjecit

Ra-

tiæ atque in amore benevolentia satis testantur se aliquam turpitudinem in amore concupiscentia agnoscere: & merito, est enim hic amor ipsissimum peccatum, ut magis patebit ex sequentibus.

²² *Ut infra melius patebit.*] Nempe Tract. 6. ubi de Antipathia sive naturali differentia bonorum & malorum inter se.

²³ *Enimvero oportet eum.*] Radix Ethices est humilitas, abire à se ipso, nullâ sui cura aut contemplatione teneri; finis vero & fructus Ethices est lex & obligatio nostra, qua rationi ac Deo ipsi quodammodo adstricti tenemur: impossibile enim est, ut ad fructum Ethices accedat, seu ad Deum & legem ejus, qui non quasi ante jam se ipsum deseruerit: lex enim quæ talis atque obligatio quæcunque, nunquam respiciunt emolumentum obligati (ut in proœmio hujus libelli annotavimus: & plura hanc in rem dicentur infra.) Igitur præmia virtutis poenæque peccati ad Ethicam directe non pertinent: Ethica sistit gradum, cum eventum est, ut, quid nobis agendum omittendumve sit, clare liqueat; quid inde consequens, non putat suâ referre; scit tamen vir bonus hæc sua præmia, & ante destitutum esse Deum, quam probos suos non coronet, optime intelligit (& intelligimus nos ipsi) nihilominus propter hæc sua præmia nec agit quicquam, nec omittit agere: Lex ei Divina satis est.

Rationi, à sua ipsius ratione recedere quam longissimè : In via Virtutis opponuntur istæ rationes : huic tergum obvertit ; in illam obviis ulnis fertur, quisquis laudatam illam semitam insistit. Neque ullum certius criterium, penes quod speciosos illos improbos, Virtutem tam callidè mentientes internoscere possimus, quam frivolum illud verbum, quod illis in ore frequenter, in mente semper, *Meum*: Qui enim se curat, & rem suam agit, ²⁴ scelestissimus est hoc ipso ; utut cæterum magnificè Virtutem crepet, aut etiam scienter & peritè de illa disputet.

8. Atque hi sunt tres Amores, qui jam in mentionem inciderunt (Amor affectionis, & duo Amores effectiois, benevolentia scilicet & concupiscentia.) In Scholis etiam hi tres Amores satis decantati sunt ; sed, ut vidimus, sunt extra rationem Virtutis,

²⁴ *Scelestissimus est hoc ipso.*] Non quasi omnia scelera atque *deficia* omnia perpetraverit ; sed quia habet in se seminum cujuscunque sceleris, & bonâ tantum fortunâ atque casu à nefariis abstineat ; quæ equidem laus ei non debetur ; sed bonæ & favorabili fortunæ (ut loqui solemus) adscribenda est : quantum enim de se erat, tam facile prorupisset in facinus immane aliquod, quam in leve forte mendacium : abiit enim à ratione, filum illud Ariadnes abruptit : bona fortuna est, si non incidit in Minotaurum & devoratur ; hunc bonum casum ne adscribat sibi,

tutis, ad naturam seu essentiam ejus non pertinent. Restat quartus quidam Amor, qui Scholis, quantum perspicio, non satis innotuit; pertinet tamen etiam ad Amorem effectiois, potestque vocari *Amor obedientiæ*: Atque non est aliud, quam firmum propositum, id exsequendi, quod alius jusserit. Et hic demum Amor Virtutem constituit: Rationem enim, quam Virtute amamus, amare non debemus aliter, quam firmo Proposito faciendi id unum quod ipsa jusserit.

Argu-

25 *Et hic demum amor Virtutem constituit.*] Per virtutem ergo dicimus amare rationem, legem Dei, & quodammodo ipsum Deum: ista enim sunt finis cui istius propositi, quod virtutem constituit, non quidem finis cui benevolentia, nec approbationis ut ante annotavimus Num. 6. sed finis cui obedientia. Possumus vero aliquatenus etiam inter homines amare aliquem amore obedientia, non amantes illum amore benevolentia: ut sæpe magistratui obedire volumus, etiam cum illi nihil boni aut mali volumus; sed nobis ipsis tantum aut comparare, præmium aut penam evitare: sic igitur rationem etiam amare poterimus amore obedientia, nullo erga ipsam amore benevolentia adducti; sed cum magistratum sic amamus amore obedientia, tunc nos ipsos amamus amore concupiscentia; quod erga rationem non licet similiter adhibere: cum enim rationem amamus amore obedientia, tunc impossibile est ut nos ipsos amemus amore concupiscentia: cum Virtutis suprema lex sit se ipsum relinquere, se ipsum non amare.

Argumentum hujus.

§. I. De Amore.

Amor est duplex, dilectionis & affectionis :

Amor dilectionis rursus duplex est ; sensibilis seu corporalis (qui est amor passio aut amor affectionis) & spiritualis (qui est approbatio quædam : & hic eminent ea approbatio , qua nostras ipsorum actiones approbamus , eo quod cum ratione seu suprema regula convenient.) Corporalis ille magni fit passim ab hominibus , spiritualis ille pro nihilo fere ducitur : homines enim addicti sunt suis sensibus. Hæc fere tractantur Num. 1.

Neuter (neque scilicet amor dilectionis , neque amor affectionis) virtutem constituit : nam sine & cum illo virtus esse potest ; sine hoc vero , virtus quidem esse non potest ; sed est eo prior. Hæc Num. 2.

Amor affectionis est firmum propositum : denominat finem-cui : sæpe generatur ex amore affectionis (quod in vitio est & ad intemperantiam pertinet) aliquando illum generat (quod fit sæpe in virtutis exercitio) aliquando hic sine illo , & aliquando ille sine hoc est. Hæc Num. 5.

Amor

Amor affectionis, aut benevolentiae est (hic ad virtutem non facit, cum nos Rationi bene aut male facere non possimus) aut concupiscentiae est (& hic multo minus ad virtutem facit, cum eo amore nos ipsos amemus, non rationem) aut obedientiae est (& hic denique virtutem constituit: nam alius amor in rationem non quadrat.) Hæc Num. 6. 7. & 8.

Inter hæc notatur etiam error vulgi. Hi enim sensibus dediti virtutem constituunt in amore affectionis, seu in certâ passione, & ideo cum illa passione carent, magnopere anguntur. Hæc Num. 3. & 4.

§. 2. Ratio.

Quid sit Ratio, non debet dici, imo ne potest quidem (vide sis Logicam nostram, præsertim *par. 4. sec. 1. cap. 6. & ibid. cap. 12. num. 4.*) Quid inquam, sit Ratio; ¹ satis superque notum est nobis omnibus, ² quorum hoc insigne est, rationales

¹ *Satis superque notum est nobis omnibus.* Et ideo non debet dici quid sit: nam dicere quid sit, est declarare; jam autem quod satis notum est & clarum, declarari amplius non debet.

² *Quorum hoc insigne est, rationales esse.* Ideo ratio tam clara nobis est, quia est aliquid nostrum, quod no-